

Lapse kõne areng

2-3-
AASTANE
LAPS

Selles vanuses laste rääkimisoskus on väga erinev. Mõni laps ütleb üksikuid sõnu, teine kasutab lihtsaid lauseid. Oluline on pigem see, et laps mõistaks talle suunatud kõnet. Lapse kõne areneb täiskasvanutega koos tegutsedes ja mängides, täiskasvanuid matkides.

Milline on kaheaastase lapse eakohane kõne?

Laps räägib sellest, mida ta näeb, kuuleb ja katsub. Ta võtab iga päev kasutusele uusi sõnu, tema väljendusoskus areneb väga kiiresti.

- On huvitatud täiskasvanuga suhtlemisest ja koos tegutsemisest. Suhtlemise ja ühiste tegevuste ajal hoiab silmsidet.
- Hääldeb lihtsamaid sõnu õigesti (*emme, muna*). Lihtsustab ja lühendab keerulisemaid sõnu, asendab keerulisemaid häälikuid (*banaani asemel naan, tere asemel tele*).
- Mõistab ja hakkab kasutusele võtma:
 - hästi tajutavate tunnusega omadussõnu (*suur/väike*),
 - kohasuhteid väljendavaid sõnu (*peal, all, sees*),
 - nimisõna ainsust ja mitmust (*pall/pallid*),
 - tegusõna pöördelõppe (*sööv/söövad*),
 - tegusõna käskivat kõneviisi (*mine!*),
 - käändelõppe (*emaga, kassile, autos*).
- Mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi (*võta karu ja pane mänguasjakasti!*).

- Kasutab lühikesi ütlusi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks (*tahan juua*).
- Saadab oma mängu kõnega (*nüüd punane klots siia, nüüd siia, auto tuleb*).
- Tunneb huvi pildiraamatute vaatamise ja lihtsamate lauamängude mängimise vastu koos täiskasvanuga.

Milline on kolmeaastase lapse eakohane kõne?

Laps tunneb elavat huvi ümbritseva maailma vastu ja esitab palju MIKS-küsimusi. Ta eelistab suhelda täiskasvanutega, kuid lisandub suhtlus eakaaslastega. Tema kõne on võõrale täiskasvanule enamasti arusaadav.

- Suudab igapäevaolukordades vabalt suhelda, osaleb lühikestes dialoogides. Räägib sellest, mida ta teeb, mida tegi ja mida tegema hakkab.
- Hääldeb sõnu enamjaolt õigesti. Raskused võivad olla R, S, K häälikut sisaldavate sõnade ja kaashääliku-ühendite hääldamisel (*kardin, traktor*).
- Kasutab üld- ja liiginimetusi (*püksid, jope, pluus = riided*), märkab ja kasutab terviku osi (*silmad ja kulmud = näo osad*).
- Mõistab ja kasutab ruumisuhteid väljendavaid sõnu (*ees, taga, kõrval, vahel*).
- Hakkab tuletama sõnu (*triibukas = triibuline*) ja moodustama uudissõnu (*suvepotimaja = välikäimla*).
- Räägib enamasti grammatiliselt õigesti. Kasutab enamikke käändevorme, ei eksi sõnade ühildamisel (*auto sõidab / autod sõidavad, mina söön / ema sööb*).
- Kuulab meelsasti ning mõistab eakohaseid selgitusi ja lihtsamaid jutukesi (3–5 lauset). Küsib kuuldu kohta ja saab aru lihtsamatest seostest (*trepp sai märjaks, sest vihma hakkas sadama*).
- Suudab ka ise koostada lühikese seotud jutukese, kasutades lihtsaid sidesõnu (*ja, ja siis*).

Kuidas lapse kõne arengut toetada?

- Leia iga päev aega (vähemalt 15–20 minutit), mille jooksul pühendud ainult lapsega rääkimisele ja mängimisele. Erguta last mängus suhtlema.
- Anna kõnelist eeskujut: räägi lapsega veidi aeglasemalt ja ilmekamalt, kasuta lühikesi ja grammatiliselt õigeid lauseid ning eakohast sõnavara. Välti "beebikeelt" (*kātu, papu*).
- Hoolitse selle eest, et lapsega mängimise ajal on toas vaikne, kuna tausthelid (televiisor, raadio) segavad lapse jaoks kõne kuulamist.
- Kommenteeri lapse tegevusi, laienda lapse ütlusi (*laps: see on pall, vanem: jaa, see on kollane pall*), korda lapse valesti öeldud sõnu õigesti (*laps: kiisu söö; vanem: jaa, kiisu sööb*).
- Suuna last kommenteerima enda ja teiste tegevust, moodustama lauseid piltide kohta. Esita täpsustavaid küsimusi (*mis värvi see pall on? mida sellega teha saab?*).
- Loe lapsele liisusalme (*emmel on üks väike uba, lapsekene upa-upa*) ja lasteluuletusi.
- Vaadake koos lihtsa teksti ja arusaadavate piltidega lasteraamatuid.
- Mängige suu- ja keelemänge (*kõrrega imemine, mullitajaga puhumine, keelega limpsimine, hobuse kappamise imiteerimine*).
- Hoidu nutiseadme kasutamisest lapsehoidjana. Kui laps vaatab ekraane, ole ise juures – rääkige ja arutlege nähtu üle.
- Lase lapsel ehitada klotsidest, laduda mosaiiki, ajada nõõrile pärleid, rebida, voolida, joonistada. Sõrmede osavus ja hea silma-käe koostöö mõjutab ka suumotoorika arengut ning toetab seeläbi selgemat kõnet.

Millal pöörduda logopeedi juurde?

- Laps ei võta ega hoia pilkkontakti, ei tunne huvi mängimise või suhtlemise vastu täiskasvanute ja teiste lastega.
- Laps ei kõnele, ta suhtleb üksikute sõnadega või eelistab suhtlemisel kasutada žeste ja miimikat.
- Kõne areng tundub olevat seiskunud, uute sõnade ja sõnavormide tulek on aeglustunud või märkate tagasilangust.
- Häälendus on ebaselge ja võõrale raskesti mõistetav.
- Kõne sisu ei seostu teemaga.
- Laps ei mõista kõnet, ei täida korraldusi.
- Ei tunne huvi raamatute ega lugude kuulamise vastu.
- Lapse suu on rahuolekus sageli avatud, ta hingab läbi suu.

TOETAV KIRJANDUS VANEMATELE

- „Imelised aastad“ (C. Webster-Stratt, 2018)
- „Terane laps“ (S. Ward, 2009)
- „Lapse kõne arendamine“ (M. Hallap ja M. Padrik, 2008)
- „Arenda oma lapse andeid“ (K. Adams, 2007)

KASULIKKE MATERJALE LAPSEGA KOOS TEGUTSEMISEKS

- [Joonisfilmid „Pannkoogipidu“](#)
- [Suumotoorika harjutused](#)
- [Blogi „Eelkooliealiste laste häälde areng“](#)
- „Muna“ (J. Oro, 2015)
- „Kips-köps külla. Lapse kõne esimesed sammud“ (V. Kuus, 2015)
- „Mängukool 2–3-aastastele“ (M. Hallik, M. Pullerits, 2009)
- „Pannkoogipidu“ (V. Vilu, 2008)

Hea vanem, ära jää oma murega üksi!

NÕU JA ABI PAKUVAD:

- ✓ Sinu lapse lasteaia või kooli logopeed ja eripedagoog.
- ✓ Kohalikud hariduse tugiteenuste keskused [Tallinnas](#), [Pärnus](#), [Tartus](#), [Viljandis](#), [Haapsalus](#) ja [Kuressaares](#).
- ✓ [Haridus- ja Noorteameti Rajaleidja](#) tugispetsialistid.

www.rajaleidja.ee

Voldik on valminud Haridus- ja Noorteameti, Tallinna Ülikooli ja Eesti Lugemisühingu koostöös.

HARIDUS- JA NOORTEAMET

TALLINNA ÜLIKOOL

